

Hungarológiai Értesítő

**A Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság folyóirata
1989. XI. évfolyam 3–4. szám**

Felelős szerkesztő: Jankovics József

Hungarológiai Értesítő
A Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság folyóirata
1989. XI. évfolyam 3–4. szám

Szerkesztőbizottság

Ilia Mihály
Kósa László
Szépe György

A szerkesztésben részt vesznek:

Kozocsa Sándor, Molnár Ildikó, Nyerges Judit

Szerkesztőség: Budapest I., Országház u. 30. I/41. 1014
Postacím: Budapest, Pf. 34. 1250

Az ismertetésre szánt kiadványokat szerkesztőségünk címén
Jankovics József nevére kérjük megküldeni.

Megjelent
a Művelődési és Közoktatási Minisztérium
támogatásával.

felbecsülhetetlen forrásai a magyar múltnak, mert rögzítik az ország, illetve legkülönbözőbb részei viszonyait, állapotát egy adott korban. Hunfalvy munkája az 1850-es évek Magyarországot írja le, vagyis a hamarosan meginduló iparosodás, kapitalizálódás előtti állapotot. Rohbock romantikus hangulatot árasztó metszetei mindezt vizuálisan is elének tárják, egyszerre mutatva, hogy milyenek voltak a magyar tájak és városok, és azt is, hogy a kor milyenek látta azokat. A magyar múlt iránt érdeklődő minden olvasó örömet lelheti a könyv forgatásában, a XIX. századdal foglalkozó bármely szakember pedig immár könnyen hozzáférhető forrásműként értékesítheti.

Klaniczay Tibor

Janó Ákos: Kendermunkák és társasélet Szatmárban. Kalákák.

Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszéke, Debrecen, 1987. 124 l. (Folklór és etnográfia 32.)

A kender termelésének és feldolgozásának meglehetősen gazdag irodalma van a magyar néprajztudományban. Hogy a jelen kismonográfia mégsem a munkafolyamatok leírásának, a jól bevált népi technológiai rendszerezésnek a számát gyarapítja, azt címében is igyekszik kifejezésre juttatni. Noha a falusi fonók a társasmunka színterei, és ennek vizsgálata terén sem állunk rosszul, Janó Ákos merőben új megközelítést alkalmaz: a kendermunka egészét, annak az egymást követő munkamozzanatait vizsgálja abból a szempontból, hogy milyen formában és milyen intenzitással érvényesült bennük a kölcsönös segítség, a kaláka.

Az egyes munkaszakaszok társadalomnéprajzi elemzése nyomán arra a következtetésre jut, hogy eltérő a közös munkaalkalmak munkavégző, megsegítő jellege és a társadalmi szerepe. Általában a gazdasági típusú munkafeladatok, mint pl. a nyűvés, áztatás, törés, szöszcsinálás stb. kisebb társadalmi jelentőségű volt, szűkebb körű összefogást igényelt, mint a dörzsölés, fonás vagy a csepűsodrás céljából szervezett nagy táncos kalákák. Míg az első esetben a szigorú visszasegítés érvényesült, addig az utóbbinál a szórakozási alkalom dominált. A szerző gazdag néprajzi anyag segítségével ismerteti meg a szatmári táj népének a közelmúltig megőrzött társaséletét. A munkafolyamatok szerinti anyagátárgyalást a társasmunkák szókincséből összeállított bőséges szójegyzék zárja.

Selmeczi Kovács Attila

Janó János: Sárospatak és vidéke helytörténeti, néprajzi irodalma.

Herman Ottó Múzeum, Miskolc, 1987. 275 l. (Documentatio Borsodiensis 7.)

A gazdag néprajzi és kulturális hagyományú vidék kiterjedésénél aránytalannal nagyobb szerepet vállalt hazánk múltjában, különösen a török hódítás korában, de történelmünk más szakaszaiban is. Elsőrangú fontosságú tehát egy olyan kézikönyv, amely a rá vonatkozó öröndetesen gazdag szakirodalmat bibliográfiai-

lag is számbaveszi. Példaértékű időzítésű pedig abból a szempontból, hogy napirenden van több település, így Sárospatak monográfiájának megírása is. A történetírásban csak ritkán megvalósuló (lehet persze, csak véletlen) munkamegosztás szép példája ez.

A bibliográfia két nagyobb egységből áll: a vonatkozó cikkek, tanulmányok szerzői betűrendes felsorolását egy, a történeti bibliográfiai kézikönyvek szakrendjével egybehangzó, de a helyi sajátosságokat (egyes kiemelkedő személyek, a területre jellemző tevékenységforma stb.) is figyelembe vevő mutató követi. A szakbeosztás logikus, könnyen áttekinthető, a visszakeresés egyszerű.

Hiányossága azonban a könyvnek, hogy a gyűjtőkört meglehetősen szűkre vonták a bibliográfia anyagának összehordói. Nagyobb figyelmet kellene fordítani az egyház-, iskola-, könyvtártörténeti szakirodalmi termésre, s a minden bizonnyal folytatódó gyűjtőmunka később egy teljesebb bibliográfia kiadását teszi majd lehetővé.

Monok István

A Jászkunság kutatása 1985.

A Kiskunfélegyházán 1985. október 4–5-én rendezett tanácskozás előadásai. Szerkesztette Fazekas István, Szabó László és Sztrinkó István. Kecskemét–Szolnok, 1987. 445 l.

A szolnoki és a kecskeméti megyei múzeumok az 1985. évi közös konferencia megrendezésével olyan hosszútávú regionális kutatást indítottak meg, amely a történelemtudomány számos területének részvételét kívánja meg. Az interdiszciplináris kutatás középpontjában a régészeti és középkortörténeti vizsgálatok állnak, de mellettük a néprajzi és nyelvtörténeti elemzések is nélkülözhetetlen szerepet kapnak.

A nagyszabású kollektív kutatómunka előkészítésének megfelelően az első tanácskozás és az azt tükröző terjedelmes kötet témáját elsősorban a kutatástörténeti összefoglalások és a feladatok meghatározása jelentette. Ebben fontos helyet kapott a településtörténeti áttekintés a Nagykunság középkori települési emlékeinek kutatásairól (Pálóczi Horváth András), a Hantos-széki kunok középkori településrendjéről (Hatházi Gábor), a dél-alföldi kun régészeti kutatásokról (Horváth Ferenc), a határjelként megőrződött kun síremlékek, bálványok értelmezéséről (Fodor István), valamint a Dél-Kiskunság 18. századi újratelepülésének kutatási szempontjairól (Kiss József). A nyelvészeti vonatkozású vizsgálatok a kun eredetű tulajdonnevek (Baksi Imre), illetve a kun helynevek és személynevek (Bognár András) kutatástörténetére terjedtek ki.

A néprajzi előadók a régió három területének kutatási eredményeit összegezték és további feladatait jelölték meg: Sztrinkó István a Kiskunság, Bellon Tibor a Nagykunság, Szabó László pedig a Jászság esetében. Az előadók felvetették a változásvizsgálatok és a jelenkutatás szükségességét a regionális néprajzi elemzések keretében. Fazekas István a kiskunfélegyházi helytörténeti kutatások néprajzilag is hasznosítható jelentős eredményeiről adott beszámolót.